

SOCIĀLI ATBILDĪGAM MĀCĪŠANĀS PROCESAM NEPIECIEŠAMO PRASMJU ATTĪSTĪŠANA, ĪSTENOJOT MĀCĪBU METODI-DEBATES

The Development of Necessary Skills for Socially Responsible Learning Process Through Debating

Maija Ročāne

Liepājas Universitāte, Latvija

Alīda Samuseviča

Liepājas Universitāte, Latvija

Abstract. *Through the learning process the community's experience is taken over. Nowadays, the close link between a school and the society reinforces the need to improve knowledge and develop life-long learning skills. Successful learning process contributes to the successful development of the society. Thus, socially responsible learning gains significance. Respecting the diversity of views, self-education and research as a productive cognitive process, innovative ideas and implementing projects contribute to socially responsible learning. The effectiveness of the method debating in the learning process is ensured by the fact that debating highlights the topical issues of the society, contributing to a situation in which a young person understands the necessity of the learning content. Socially responsible learning provides the development and targeted acquisition of social and civic skills, learning to learn skills, and communication skills. Giving students the possibility of joining the debating society within the school, not only the students' learning achievements, but also their civic participation have been promoted.*

Keywords: *debating, the learning process, skills, socially responsible learning, students.*

Ievads

Introduction

Viena no būtiskākajām problēmām mūsdienu mācību procesā vidusskolas skolēniem ir motivācijas trūkums, kas bieži ir iemesls skolēnu zemām akadēmiskām spējām un sasniegumiem, kā arī nepatīkami mācīties (Baltic Institute of Social sciences, 2015). Ir jāatzīst, ka motivācijas faktors ir nozīmīgs ne tikai mācību, bet arī sabiedriskajā darbā „Jēgpilnas motivācijas struktūras nostiprināšanās veido skolēna subjekta pozīciju izziņas darbībā, kas izpaužas radošā attieksmē pret mācību un sabiedrisko darbu, kā arī uzmanībā pret cilvēkiem” (Čehlova, 2002, 17) „Motivācijas trūkumu var definēt kā sekas, nevis iemeslu, tādēļ būtiski ir padziļināti analizēt un meklēt motivācijas trūkuma cēloņus. 2015. gada pētījumā par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas

mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai minētie cēloņi motivācijas trūkumam ir:

- 1) skolotāju darba kvalitāte;
- 2) izglītības satura atrautība no ikdienas, praktiskās dzīves;
- 3) jauniešu neziņa un nepārlicinātība par to, ko vēlas savā dzīvē darīt.

Tiek uzsvērta skolas un skolotāju izšķirošā loma, norādot, ka ne vienmēr pedagogi spēj ieinteresēt jauniešus mācīties” (Baltic Institute of Social sciences, 2015, 33).

Aktuāls kļūst jautājums par skolotāju darba kvalitāti, kā arī par izglītības satura un mācīšanas veida nepieciešamām izmaiņām. „Nozīmīga ir attieksmes formulēšana – kāpēc mēs to darām? Mūsdienu jaunajai paaudzei ir būtiski visās darbībās saskatīt atbildi uz viņu jautājumu – kāpēc? Mums jāreķinās, ka skolēnu uzmanība kļūst arvien nenoturīgāka, un tāpēc jāmeklē aizvien jaunas pieejas/metodes” (Latvijas Skolu psihologu asociācija, 2012, 27). Taču jaunu pieeju un metožu klātesamība mācību stundā ir efektīva tikai situācijā, kurā jaunieši izprot nepieciešamību konkrētā mācību satura apguvei.

Uz zināšanām balstītas sabiedrības veicinošā izglītība ir tikusi uzsvērta Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam: „Mūsdienu sabiedrības attīstības procesā strauji mainās zināšanas un to izmantojums, kompetences, kuras nepieciešamas darba tirgū un sabiedrībā kopumā. Izglītības politika, kas plānota turpmākajiem septiņiem gadiem, būs jāīsteno laikā, kad zināšanām un informācijas aprītei ir daudz lielāka ietekme uz sociālajiem un politiskajiem procesiem kā līdz šim” (Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2013, 7). Eiropas izglītības, mācību, kultūras un jaunatnes komisārs (laikā no 2004. līdz 2007.gadam) Jans Figels, ir uzsvēris, ka „sabiedrībā problemātisks kļūst sociālās saliedētības jautājums un aktualizējas atstumtības risks. Nozīmīgi ir attīstīt demokrātisku pilsonību, taču ir jāmainās zināšanām, prasmēm, kuras ikvienam ir nepieciešamas” (European Communities, 2007, 2). Tādējādi ir nepieciešams identificēt un raksturot prasmes, kas ir nepieciešamas sociāli atbildīgas mācīšanās pieejā demokrātiskas sabiedrības veidošanās procesā, fokusējoties uz Eiropas Parlamenta apstiprinātajām Eiropas struktūras mūžizglītības galvenajām pamatprasmēm (European Framework for key Competences). Dokumentā definētās galvenās prasmes ir nozīmīgas personiskajai izaugsmei, sociālajai iekļaušanai, pilsoniskajai aktivitātei un nodarbinātībai zināšanu sabiedrībā (European Communities, 2007).

Izvērtējot mūsdienās aktuālās problēmas izglītībā: skolēnu motivācijas trūkumu, izglītības satura atrautību no ikdienas un praktiskās dzīves, faktu, ka pedagogi ne vienmēr spēj ieinteresēt jauniešus mācību satura apgūvē, var secināt, ka ir jāmeklē aizvien jaunas pieejas un metodes, kas veicinātu ne tikai zināšanu apguvi, bet arī sociāli atbildīgu mācīšanos.

Skolēns ir sabiedrības daļa, viņš mācās un pielieto, kā arī nākotnē pielietos iegūtās zināšanas tieši sabiedrībā. Skola ne tikai sniedz iespēju skolēnam iegūt izglītību, tā ir vietējās kopienas centrs, vieta, kur skolēni iegūst zināšanas un iemaņas par savu pilsonisko līdzdalību demokrātiskas sabiedrības ietvaros. Skolēnam ir būtiski apzināties, ka viņš spēj ietekmēt sabiedrībā noritošos procesus. Tādējādi tiek īstenota skolēna, skolas un visas sabiedrības mijiedarbība.

Publikācijas mērķis ir: pamatojoties uz teorētiskajām atziņām, identificēt un raksturot sociāli atbildīga mācību procesa pazīmes, kā arī skolēnu prasmes, kas ir aktuālas un nepieciešamas patstāvīgas un sociāli atbildīgas mācīšanās īstenošanā demokrātiskā sabiedrībā.

Pētījuma metodes: teorētiskās literatūras un normatīvās bāzes atziņu analīze, empīriskā izpēte – 23 skolēnu debatētāju anketēšana.

Sociāli atbildīgas mācīšanās raksturojums *The socially responsible learning*

Nodrošinot pedagoģiskajā praksē skolēnu sociāli atbildīgu mācīšanos, skolotājam ir jāmeklē un jāatrod atbildes uz jautājumiem: *Ko mēs mācam?* un *Kā mēs mācam?* Skolēnu sociāli atbildīga mācīšanās norisinās, ja tā balstās uz apzinātu mācību motivāciju un personīgo izvēli, īstenojot uz zināšanām, sociālām prasmēm un atbildību balstītu mācīšanās pieeju. Ir svarīgi īstenot sociāli atbildīgu mācīšanos ne tikai sociālo zinību stundā: to var realizēt visos mācību priekšmetos: matemātikā, svešvalodas mācību stundās, dabas zinībās, utt. Sociāli atbildīgu mācīšanās procesu veicina:

- iespējas piedalīties sabiedrībā norisošos procesos;
- nepārtraukta komunikācija ar vienaudžiem, skolotāju, vecākiem, u.c.;
- tēmu izpratne, izpēte;
- emocionālais faktors.

Savukārt, sociālo mācīšanos traucējoši faktori ir:

- negatīva, tendencioza informācija par norisēm sabiedrībā;
- “strupceļa” apzināšanās, t.i., skolēnam tiek radīts priekšstats, ka viņu iesaistīšanās nesniegs vēlamu rezultātu.

Sociāli atbildīgā mācību procesā uzsvars tiek likts uz skolēnu individuālo pašrealizāciju un individuālajiem sasniegumiem, kā arī sociālo pašrealizāciju un kolektīvajiem sasniegumiem. Tādējādi skolēni apgūst prasmis veidot savu un citu viedokli, aktīvi darboties grupu darbā, risināt problēmsituācijas, izpētīt reālo pasauli, izprast tās aktuālos notikumus (Berman, 1990). Eiropas Komisija ir uzsvērusi sabiedrības nozīmīgumu zināšanu radīšanā un pārbaudīšanā, kā arī faktu, ka sabiedrības vērtības nosaka aktualitātes zinātnē. Mūsdienās skolas un

sabiedrības sadarbība fokusējas uz vienota mērķa- aktīvas pilsoniskās darbības sasniegšanu (Boucher et al., 2014). Sekmīga un sociāli atbildīga mācīšanās procesa norise sekmē sabiedrības procesu veiksmīgu attīstību. Tā apvieno gan sabiedrībā, gan izglītībā norisošos procesus. Sociāli atbildīgu mācīšanos veicina:

- “apziņa, ka sabiedrisko viedokli veido viedokļu dažādība, kas ir kopīga *patiesības* apzināšanās;
- kritiskā lasīt un rakstīt prasme, kas sevī ietver dziļākas jēgas meklējumus;
- vērtību, aizspriedumu, uzvedības stilu izaicināšana;
- pašizglītošanās – pētniecība, idejas, projekti” (Wladkowski, 2008, 92-93).

Brazīliešu pedagogs Paulo Freire atzīmē, ka mācīšanās process noris, komunicējot ar citiem un apkārtējo pasauli. Tādējādi mācīšanās process īstenojas caur atklājumiem mērķtiecīgā un neatlaidīgā darbā un nepārtrauktā komunikācijā. Savā darbā „*Apspiestības pedagogija*” (1970) viņš atklāj *uzkrājumu izglītības* (banking education) nelietderību. Uzkrājumu izglītības pamatā ir skolēna pilnīga emocionālā atkarība no skolotāja, kurš *aizpilda skolēnu kā tukšu trauku*. Šāda pieeja izglītībai veicina arī sabiedrības nespēju būt atvērtai demokrātisku procesu norisei, jo jau skolas laikā šādā mācīšanās pieejā bērns iemācās, „ka skolotājs zina visu, bet skolēns nezina neko; skolotājs runā un skolēns klusē; skolotājs domā un viņam ir viedoklis, skolēns pieņem skolotāja viedokli; skolotājs ievieš disciplīnu, skolēns ir disciplinēts; skolotājs aktīvi darbojas, skolēns gūst darbošanās ilūziju; skolotājs izvēlas mācību saturu, skolēns ir mācību procesa subjekts, skolotājs ir mācību procesa objekts” (Freire, 2005, 73). Skolēnam vairs nav pašam jāizdomā pareizās atbildes, tās viņam jau tiek sniegtas. Viņš nespēj kritiski izvērtēt realitāti, jo skolotājs nevar „domāt skolēna vietā” (Freire, 2005). Šāda pieeja veicina ne tikai sabiedrības nespēju būt atvērtai demokrātisku procesu norisei, bet arī skolotāja centrētu mācību procesu, kurā skolēns ir tikai zināšanu saņēmējs.

Mūsdienās skolēnam nozīmīga ir sabiedriskās pozīcijas apzināšanās. Tieši vidusskolas posmā aktualizējas sociāli atbildīgas mācīšanās nepieciešamība, kas ir cieši saistīta ar norisēm sabiedrībā (Selvester, Summers, 2012). Savukārt sociālais psihologs Alberts Bandura akcentē sociāli kognitīvās teorijas (*social cognitive theory*) nepieciešamību mācību procesā. Sociāli kognitīvā teorija ir cieši saistīta ar izziņu. Teorijas pamatnostādne akcentē personības faktoru, uzvedības un apkārtējās vides mijiedarbību. A. Bandura uzsver cilvēka izziņas procesu un sociālās pieredzes mijiedarbību, kā arī apkārtējās vides mijiedarbību. Viņš ir izvirzījis trīs sociāli kognitīvās teorijas nozīmīgākos aspektus:

1. kompetenču attīstība, modelējot situāciju. Šī metode tiek pielietota, lai attīstītu gan intelektuālās, gan sociālās, gan uzvedības kompetences.

Metodes ietvaros skolēniem tiek sniegts modelis, veids, sistēma kādas konkrētas situācijas modelēšanai;

2. pārliecības par savām spējām stiprināšana, jo cilvēka pārliecība par savām spējām nosaka virzību viņu attīstībai;
3. pašmotivēšanas (self-motivation) uzlabošana, kas ietver mērķu izvirzīšanu: mērķu izvirzīšana ir motivējošs faktors (Bandura, 1988).

Var secināt, ka skolēnam ir jābūt atvērtam zināšanām un izziņas brīvībai, kā arī pārliecinātam par nepieciešamību iegūtās zināšanas un prasmes pielietot ikdienā, skolā un sabiedrībā. Tādējādi sekmējot sociāli atbildīga mācīšanās procesa norisi un sabiedrības procesu veiksmīgu attīstību, kā arī apziņu, ka sabiedrisko viedokli veido viedokļu dažādība, kas ir kopīga *patiesības* apzināšanās.

Mācību metodes– debašu aktualitāte sociāli atbildīgas mācīšanās procesā
The topicality of the learning method - debating in the process of implementation of socially responsible learning

Meklējot jaunas pieejas un metodes, kas veicinātu ne tikai zināšanu apguvi, bet arī sociāli atbildīgu mācīšanos, ir jāatzīst, ka „labākais sabiedrības pilnveidošanas paņēmiens ir kļūt par tās daļu - aktīvi interesējoties par to, kas notiek tuvākajā apkaimē, kopienā un valstī, un iesaistoties visā notiekošajā. Tikai retais spēj izmainīt pasauli, sēžot mājās un skatoties televīziju.” (Koens et al., 2002, 80). Iespēju aktīvi darboties un izzināt sabiedrībā norisošās aktivitātes Latvijas izglītības iestādēs skolēniem sniedz iesaistīšanās debašu kopienā vai arī mācību stundas ietvaros īstenotā debatēšanas procesā. „Debates ir darba forma, kas veicina jauniešu līdzdalību demokrātiskas sabiedrības veidošanās procesā. Tās aktualizē jauniešu darbu grupā, iedomājoties/izvēloties diskutējamo jautājumu-konkrētu problēmu, situāciju vai kopienas vajadzību. Tas var būt reāls jautājums, ar ko viņi sastopas savā kopienā. Nozīmīga ir viedokļa/nostājas maiņa vai nostiprināšana debatēšanas rezultātā debatētāju izvirzīto argumentu rezultātā.” (Koens et al., 2002, 77-79).

Nepārtrauktas komunikācijas iespējas mācību procesā ir vērtīgs skolēnu mācīšanās resurss. Publikācijas autoru pedagoģiskā pieredze ļauj secināt, ka mācību metodes debašu īstenošana mācību stundas ietvaros un ārpus tās nodrošina skolēnu kopīgu patiesības apzināšanos un viedokļu dažādības respektēšanu, prasmi kritiski lasīt un rakstīt, pašizglītošanās iespējas, pētniecības procesu, ideju atklāsmi, darbošanos projektos, kā arī vērtību, aizspriedumu un uzvedības stilu izaicināšanu, kas sekmē gan mācīšanās kvalitāti, gan skolēnu personisko izaugsmi.

Sociāli atbildīgas mācīšanās procesā nepieciešamās prasmes *The necessary skills for socially responsible learning*

Mūsdienu sabiedrībā problemātisks kļūst sociālās saliedētības jautājums un aktualizējas atstumtības risks. „Nozīmīgi ir attīstīt demokrātisku pilsonību, taču ir jāmainās zināšanās, prasmēm, kuras ikvienam ir nepieciešamas” (European Communities, 2007, 2). Tādējādi ir būtiski identificēt un raksturot prasmes, kas ir nepieciešamas sociāli atbildīgas mācīšanās pieejā demokrātiskas sabiedrības veidošanās procesā, fokusējoties uz Eiropas Parlamenta apstiprinātajām Eiropas struktūras mūžizglītības galvenajām pamatprasmēm. „Dokumentā definētās galvenās prasmes ir nozīmīgas personiskajai izaugsmei, sociālajai iekļaušanai, pilsoniskajai aktivitātei un nodarbinātībai zināšanu sabiedrībā” (European Communities, 2007, 2).

2006. gadā Eiropas Padome un Eiropas Parlaments pieņēma Eiropas struktūras mūžizglītības galvenās pamatprasmes, kas Eiropas līmenī definē galvenās prasmes, kuras pilsoņiem ir nepieciešamas gan viņu personiskajai izaugsmei, gan sociālajai iekļaušanai, gan pilsoniskajai aktivitātei, kā arī nodarbinātībai zināšanu sabiedrībā. Eiropas dalībvalstu pamatizglītības un mācību sistēmai vajadzētu atbalstīt šo kompetenču attīstību jauniešos. Galveno pamatprasmju kopumā ir apkopotas:

prasme sazināties dzimtajā valodā: ietver prasmi sazināties gan mutiski, gan rakstiski dažādās situācijās, kā arī piemērot savu saziņu situācijas prasībām; atšķirt un pielietot dažādu veidu tekstus, meklēt, vākt un apstrādāt informāciju, izmantot palīgīdzekļus, pārliecinoši un atbilstīgi kontekstam formulēt un paust mutiskus un rakstiskus argumentus;

prasmes komunicēt svešvalodās: spējas saprast vēstījumu svešvalodā, uzsākt, uzturēt un beigt sarunu, lasīt, saprast un veidot tekstus atbilstoši indivīda vajadzībām, spēt mācīties svešvalodu arī neformālā veidā;

matemātiskās prasmes un pamatprasmes dabaszinībās un tehnoloģijās: indivīdam ir jābūt prasmēm ikdienas kontekstā gan darbā, gan mājās pielietot pamata matemātikas principus un paņēmienus, sekot tiem līdzī un novērtēt neatkarīgo mainīgo virknes. Indivīdam ir jābūt spējīgam matemātiski pamatot, saprast matemātiskos pierādījumus, sazināties matemātiskā valodā un izmantot atbilstošus palīgīdzekļus;

digitālās prasmes: ietver prasmes meklēt, apkopot, apstrādāt un kritiski un sistemātiski pielietot informāciju, novērtējot tās nozīmi, un atšķirot reālo no virtuālās, jāprot piekļūt, meklēt un pielietot interneta pakalpojumus;

mācīšanās mācīties prasmes: spēja uzņemties, organizēt, turpināt mācības, efektīvi plānojot laiku un informāciju gan individuāli, gan grupās, attīstot izpratni par savu mācību procesu un vajadzībām, spēja pārvarēt šķēršļus, papildināt iepriekšējās zināšanas un dzīves pieredzi, pielietot zināšanas un

prasmes dažādos kontekstos: mājās, darbā, izglītošanās procesā. Prasmes attīstīšanā nozīmīga ir motivācija un pašpaļāvība;

sociālās un pilsoniskās prasmes: sagatavo individuus efektīvai un konstruktīvai dalībai darba un sabiedriskajā dzīvē, nepieciešamai līdzdalībai pilsoniskajā dzīvē, kas balstās uz zināšanām par sociālo un politisko struktūru, jēdzieniem, aktīvu un demokrātisku līdzdalību, ietver prasmi saprast atšķirīgus viedokļus, prasmi pārvarēt stresu un frustrāciju. Prasmes balstās uz zināšanām par demokrātiju, tieslietām, līdztiesību, pilsonību un civiltiesībām, tostarp to, kā tās ir izteiktas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un starptautiskās deklarācijās, ietver zināšanas par mūsdienu notikumiem, kā arī par galvenajiem notikumiem un tendencēm valsts, Eiropas un pasaules vēsturē, balstās uz spēju efektīvi iesaistīties sabiedrības pārvaldē kopā ar citiem un izrādīt solidaritāti un interesi tādu problēmu risināšanā, kas ietekmē vietējo un plašāku sabiedrību, ietver kritisku un radošu domāšanu un lietišķu līdzdalību kopienas vai apkārtnes pasākumos, kā arī lēmumu pieņemšanā visos līmeņos, no vietējā līdz valsts un Eiropas līmenim;

pašiniciatīvas un uzņēmējdarbības prasmes: prasme plānot, organizēt, vadīt, uzņemties līdera lomu un deleģēt, analizēt, sazināties, iegūt informāciju, novērtēt un uzskaitīt; spēju strādāt gan individuāli, gan darbojoties komandā; prasme spriest un noteikt savas stiprās un vājās puses;

kultūras izpratnes un izpausmes prasmes: prasme pašizpausmei plašsaziņas līdzekļos, prasme novērtēt un baudīt mākslas darbus un skatuves mākslas, prasme saistīt savus radošos un izpausmes uzskatus ar citu atzinumiem, noteikt un realizēt sociālās un ekonomiskās iespējas kultūras pasākumos. (European Communities, 2007, 5-12).

Publikācijas izstrādes kontekstā tika īstenota anketēšana pētījuma bāzes skolas debašu klubā, lai noskaidrotu, kuras no Eiropas Padomes un Eiropas Parlamenta definētajām Mūžizglītības galvenajām pamatprasmēm, tiek attīstītas debatējot un izvērtēt to nozīmi sociāli atbildīgas mācīšanās īstenošanā. Skolas debašu klubā visi skolēni debatē gan mācību stundu, gan ārpusstundu nodarbību ietvaros. Nozīmīgi ir, ka debatēšana tiek īstenota par sabiedrībā aktuālām tēmām, gan vietējās kopienas, pilsētas, valsts, Eiropas Savienības un pasaules mērogā. Debatēšanas valoda ir angļu, kaut arī atsevišķas debates norisinās latviešu valodā.

Pētījumā skolas debašu klubā tika iesaistīti 23 desmito-divpadsmito klašu skolēni. Anketēšanas ietvaros skolēni (N=23) novērtēja prasmju attīstīšanos debatēšanas procesā skalā no „0” -netiek attīstīta līdz „10” -tiek ievērojami attīstīta.

1. tab. Skolēnu mācību prasmju pašnovērtējums debatēs (N=23)
Table 1 Students' self-assessment of skills through debating (N=23)

<i>Prasme</i>	<i>Vidējais prasmes novērtējums</i>
Prasme sazināties dzimtajā valodā	2,5
Prasme komunicēt svešvalodā (angļu)	7,08
Matemātiskās prasmes un pamatprasmes dabas zinībās un tehnoloģijās	1,03
Digitālās prasmes attīstīšana	4,1
Mācīšanās mācīties prasme	6,7
Sociālās un pilsoniskās prasmes	7,47
Pašiniciatīvas un uzņēmējdarbības prasmes attīstīšana	5,8
Kultūras izpratnes un izpausmes prasme	2,73

Kā redzams, 1. tabulā, pētījumā iesaistītie skolēni atzīst, ka debatējot tiek attīstītas visas mūžizglītības pamatprasmju kopā nosauktās prasmju grupas, taču par visbūtiskāk attīstītajām prasmēm tika atzīta prasme komunicēt svešvalodā, sociālās un pilsoniskās prasmes, pašiniciatīvas un uzņēmējdarbības prasmes, kā arī mācīšanās mācīties prasmes. Matemātiskās prasmes un pamatprasmes dabas zinībās un tehnoloģijās, prasme sazināties dzimtajā valodā un kultūras izpratnes un izpausmes prasme ir novērtētas vizzemāk. Ir jāatzīst, ka rezultāti aktualizē debatējot īstenoto sociāli atbildīgās mācīšanās procesu, ko viennozīmīgi akcentē visaugstākais novērtējums sociālo un pilsonisko prasmju attīstīšanai. Tādējādi, debašu efektivitāti mācību procesā nodrošina fakts, ka debatēšana norisinās par sabiedrībā aktuālām tēmām, veicinot situāciju, kurā jaunieši izprot nepieciešamību konkrētā mācību satura apguvei. Tādējādi aktualizējas sociālo un pilsonisko prasmju, mācīšanās mācīties prasmju, kā arī komunikācijas prasmju apgūšana.

Secinājumi **Conclusions**

- 1) Izvērtējot mūsdienās aktuālās problēmas izglītībā: motivācijas trūkumu, izglītības satura atrautību no ikdienas un praktiskās dzīves, faktu, ka pedagogi ne vienmēr spēj ieinteresēt jauniešus mācību satura apguvē, var secināt, ka ir jāmeklē aizvien jaunas pieejas un metodes, kas veicinātu ne tikai zināšanu apguvi, bet arī sociāli atbildīgu mācīšanos.
- 2) Mūsdienās skola ne tikai sniedz iespēju skolēnam iegūt izglītību, tā ir vietējās kopienas centrs, vieta, kur skolēni iegūst zināšanas un iemaņas par savu pilsonisko līdzdalību demokrātiskas sabiedrības ietvaros. Skolēnam ir būtiski apzināties, ka viņš spēj ietekmēt sabiedrībā noritošos procesus.

Tādējādi tiek īstenota skolēna, skolas un visas sabiedrības mijiedarbība, veicinot sociālo atbildību.

- 3) Sociāli atbildīga mācīšanās procesa norise skolā sekmē skolēnu apzināšanos par to, ka sabiedrisko viedokli veido viedokļu dažādība, kas ir kopīga *patiesības* apzināšanās, notiek skolēna atvērtība zināšanu apguvei un izziņas brīvībai, kā arī pārliecinātības veicināšana par nepieciešamību iegūtās zināšanas un prasmes pielietot ikdienā, skolā un sabiedrībā.
- 4) Sekmīga mācīšanās procesa īstenošanai ir ietekme arī uz sabiedrības procesu veiksmīgu attīstību. Lai veicinātu sociāli atbildīgu mācīšanos, ir nepieciešama viedokļu dažādības radīta sabiedriskā viedokļa apzināšanās. 21.gadsimtā aktualizētajā sociāli atbildīgās mācīšanās procesā mācības noris, īstenojot izziņas atklājumus nepārtrauktā komunikācijā un skolotāja un skolēna mijiedarbībā.
- 5) Debašu efektivitāti mācību procesā nodrošina fakts, ka debatēšana norisinās par sabiedrībā aktuālām tēmām, veicinot situāciju, kurā jaunieši izprot nepieciešamību konkrētā mācību satura apguvei. Tādējādi sekmīgi tiek īstenota sociālo un pilsonisko prasmju, mācīšanās mācīties prasmju, kā arī komunikācijas prasmju mērķtiecīga un apzināta apgūšana.

Summary

Lack of motivation and not linking the learning content with a real life are the current problems in education. Being aware of the fact that teachers are not always able to arouse interest of young people in the process of acquiring the study content, it can be highlighted that there is a necessity to look for new approaches and methods to promote not only the acquisition of knowledge, but also socially responsible learning. The objective of the publication is: basing on theoretical findings, to identify and characterize socially responsible learning as well as skills which are required for independent and socially responsible learning in the process of the implementation of the democratic society. Through the learning process the community's experience is taken over. Nowadays, the close link between a school and the society reinforces the need to improve knowledge and develop life-long learning skills. Successful learning process contributes to the successful development of the society. Thus, socially responsible learning gains significance. Respecting the diversity of views, self-education and research as a productive cognitive process, innovative ideas and implementing projects contribute to socially responsible learning. The using of new approaches and methods is effective only in a situation where a young person understands the necessity of the learning content. The effectiveness of the method debating in the learning process is ensured by the fact that debating highlights the topical issues of the society, contributing to a situation in which a young person understands the necessity of the learning content. Socially responsible learning provides the development and targeted acquisition of social and civic skills, learning to learn skills, and communication skills. Giving students the possibility of joining the debating society within the school, not only the students' learning achievements, but also their civic participation have been promoted. Socially responsible learning occurs in the situation which is based on students' learning motivation and personal choice in the process of acquiring the knowledge and developing skills. The implementation of a socially responsible

Maija Ročāne, Alīda Samuseviča. Sociāli atbildīgam mācīšanās procesam nepieciešamo prasmju attīstīšana, īstenojot mācību metodi-debates

learning can be realized in different subjects, e.g. mathematics, foreign language lessons, natural sciences, etc.

Literatūra References

- Baltic Institute of Social sciences. (2015). *Pētījums par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai*. Rīga. Pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/IZM_PMP_Gala_zinojums_AptaujuC_entr_ExceloLatvia_2015.pdf
- Bandura, A. (1988). Organisational application of social cognitive theory. (pp. 275-302) In: *Australian journal of management (Vol. 13 No. 2)*. The University of South Wales. Pieejams: http://web.stanford.edu/dept/psychology/bandura/pajares/Bandura1988_AJM.pdf
- Berman, S. (1990). Education for social responsibility. (pp. 75-80) In: *Educational leadership (Vol. 48)*. Pieejams: http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_199011_berman.pdf
- Boucher, P., Nascimento, S., & Tallacchini, M. (2014). *Emerging ICT for Citizens' Veillance Theoretical and Practical Insights Emerging ICT for Citizens' Veillance*. European Commission Joint Research Centre Institute for the Protection and Security of the Citizen. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Čehlova, Z. (2002). *Izziņas aktivitāte mācībās*. Rīga: RaKa.
- European Communities. (2007). *Mūžizglītības galvenās pamatprasmes*. Eiropas pamatprincipu kopums. Brisele. Pieejams: http://jaunatne.gov.lv/sites/default/files/web/Jaunatne_darbiba/Info_materiali/Brosuras/2012/kompetences.pdf
- Freire, P. (2005). *Pedagogy of the oppressed*. New York: Continuum.
- Koens, R., Makelroja, Š., Pileta-Hola, S., & Džendrina-Gvinebolta, Dž. (2002). *Jaunieši Pārmaiņu sabiedrībās*. Rīga: UNICEF.
- Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija. (2013). *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (informatīvā daļa)*. Rīga.
- Latvijas Skolu psihologu asociācija. (2012). *Metodiskie ieteikumi darbā ar skolēniem, kuriem ir agresīva uzvedība*. Rīga. Pieejams: <http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/03.pdf>
- Selvester, M., & Summers, D. (2012). *Socially Responsible Literacy: Teaching Adolescents for Purpose and Power*. New York and London: Teachers Colledge, Columbia University.
- Wladkowski, R. (2008). *Enhancing Adult Motivation to Learn*. San Francisco: Jossey Bass.